

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 2. maja 2024 • Leto 34, št. 18

UČENJE SLOVENŠČINE BOGATI VSAKEGA DIJAKA

VAROŠA JE VARAŠ DŮHOV
stran 3

OPAZITI JE VELIK NAPREDEK
stran 4

EN MEJSEC V ŠIBENIKU
stran 8

UČENJE SLOVENŠČINE BOGATI VSAKEGA DIJAKA

Na monoštrski gimnaziji, ki od šolskega leta 2021/2022 deluje pod okriljem sombotelske škofije, je učenje slovenščine v okvirih rednega pouka omogočeno že več kot tri desetletja. Vodstvo osnovne šole in gimnazije svetega Gotarda pa je še danes naklonjeno poučevanju slovenskega jezika, zato je ob pomoči domačih slovenskih organizacij 23. aprila priredilo tematski Slovenski dan.

V dopoldanskih urah se je v osrednji dvorani gimnazije zbralo več kot dvesto dijakov, ki jih je najprej nagovorila ravnateljica Éva Balogh. Med gosti je pozdravila slovensko generalno konzulko Dubravko Šekoranja, predsednika Državne slovenske samouprave Karla Holeca in predsednico Zveze Slovencev na Madžarskem Andree Kovács. Ob monoštrskem generalnem konzulatu in obeh krovnih organizacijah se je ravnateljica za sodelovanje zahvalila še uredništvu časopisa Porabje in Razvojni agenciji Slovenska krajina.

»Z dogodkom bi radi promovirali pouk slovenskega jezika, radi bi, da se zanj odloči čim več naših dijakov,« nam je v izjavi dejala ravnateljica, ki meni, da je v današnjem svetu prednost, če kdo ob svetovnih jezikih govori še jezik kakšne manjše države. »Na naši gimnaziji poučujemo slovenščino ob nemškem in angleškem jeziku, če se kdo odloči zanj, se mu lahko odpre svet. Po drugi strani pa je za nas pomembno ohranjanje narodnostnega izročila, želimo namreč, da dijaki slovenskega porekla ne bi pozabili svojega jezika in kulture.«

Še pred začetkom delavnic je navzoče pozdravila tudi generalna konzulka Dubravka Šekoranja in se za pripravo dogodka zahvalila višji pedagoški svetovalki Valentini Novak, pedagoški praktikantki Regini Labritz ter vsem slovenskim dijakom gimnazije. Udeležence je povabila, naj obiščejo Slove-

nijo ter spoznajo njene naravne in kulturne znamenitosti oziroma prijazne ljudi.

V imenu Zveze Slovencev na Madžarskem je predsedni-

Predsednica Zveze Slovencev Andrea Kovács in ravnateljica gimnazije svetega Gotarda Éva Balogh sta se strinjali, da je znanje slovenskega jezika v današnjem svetu dodana vrednost.

ca Andrea Kovács prav tako opozorila na prednosti učenja slovenskega jezika, ki naj bi mladim ponujalo številne možnosti. Med zunajšolskimi dejavnostmi je našela šole v naravi in jezikovne počitnice, obenem pa izpostavila, da ima slovenska skupnost že zdaj pet do šest prostih delovnih mest, podeljuje pa tudi štipendije.

Po pozdravnih nagovorih so se dijaki razporedili v pet skupin in krožili med petimi prizorišči. Sodelavci generalnega konzulata so v osrednjem prostoru pripravili stojnico I feel Slovenia. »Slovenski dan na monoštrski gimnaziji je izjemnega pomena, saj prispeva k ozaveščenju mladih o sosedstvu, o pomenu učenja jezika sosednjih narodov,« nam je dejala Dubravka Šekoranja in dodala: »Prinesli smo promocijski material o Sloveniji in ga razdelili dijakom. Interes za naravne in kulturne lepote Slovenije je velik, večina dijakov je državo sicer že obiskala. Po drugi strani pa na to gimnazijo hodijo tudi mladi porabski Slovenci, ki so se med organizacijo tega dogodka veliko naučili in imajo možnost promocije Slovenije med svojimi sošolci.« Pri sosednji stojnici se je predstavila slovenska skupnost

prek svojih organizacij. Dijakom sta aktivno življenje porabskih Slovencev prikazala sodelavka Zveze Slovencev Lilla Bugán in sodelavec Razvoj-

področjih.«

Na šolskem hodniku v prvem nadstropju zgradbe so bile postavljene pogrnjene mize, udeleženci so lahko spoznavali slovensko gastronomijo. Direktor Razvojne agencije Slovenska krajina Tomaž Kovács je sladokuscem ponujal tradicionalni slovenski zajtrk (sveže pečeni kruh z maslom in medom ter jabolčnimi krlji) ter posebno domačo sladico porabsko gibnico.

V slovenski učilnici v najvišji etaži gimnazije je potekala predstavitev Porabja in Slovenije s prezentacijo in videoposnetki, odlično sta jo izvedli dijakinja Zóra Kiss in Szonja Kóbor. Dijaki so si ogledali posnetek »porabske himne«, motivacijski film Državne slovenske samouprave Slovenec sem, filmček z izjavami porabskih Slovencev z vsega sveta ter promocijski film o Sloveniji.

Anna Csizmás in Máté Labritz sta korake porabskega plesa rozinka najprej predstavila na počasno, nato pa še na hitrejšo ljudsko glasbo.

»Tukaj se izobražuje porabska mladina in pomembno je, da jim ponudimo perspektivo,« je izpostavila Andrea Kovács. »Na njih moramo graditi in doseči, da postanejo aktivni člani naše skupnosti. Danes smo predstavili, kaj ponujamo za tiste, ki se bodo slovenski jezik učili kot narodnostni jezik, in kaj za tiste, ki se ga bodo učili kot tuji jezik. Vsi, ki se bodo vrnili v Porabje, bodo namreč lahko dobili dobro zaposlitev. Pomembno je dobiti lastno inteligenco, ki je pripravljena delati za skupnost na različnih

Slovenski dijakinja pa sta svojo matično domovino nazorno predstavili prek njene zgodovine, simbolov, umetnosti, kulture, gastronomije in športa.

Udeleženci si bodo prav gotovo najbolj zapomnili plesno delavnico, ki sta jo v gornjeseniški noši izvedla dijakinja gimnazije Máté Labritz in Anna Csizmás. Njuna učilnica se je včasih napolnila s kar tridesetimi radovedneži, ki so lahko na zabaven način usvojili osnovne korake porabskega plesa rozinka. »Pomembno je, da mladi spoznajo porabsko kulturo,

da naše šege ne bi izumrle,« nam je malce zadihnan povedal Máté. »Na Gornjem Seniku sem član Mešanega pevskega zbora Avgusta Pavla in folklorne skupine. Hodimo nastopati tudi v Slovenijo, kjer seveda uporabljamo slovenščino. Tudi kadar na našo šolo pridejo dijaki iz Slovenije ali drugih zamejstev, se z njimi sporazumevam slovensko,« je o prednostih znanja slovenščine povedal dijak četrtega letnika, ki bo spomlad maturiral tudi iz slovenskega jezika.

Ko so udeleženci obiskali vseh pet delavnic, so v dvorani rozinko zaplesali še učitelji. Dogodek so končali s kvizom, na katerem so morali prisotni odgovoriti na 25 vprašanj v zvezi s Slovenijo in Porabjem. Odgovore so lahko spoznali na Slovenskem dnevu, najboljši so si prislužili bone za sobo pobege v Andovcih.

»Bila je lepa priložnost za predstavitev kulturne in jezikovne raznolikosti, ki jo negujemo in spoštujemo na naši gimnaziji,« je že nekoliko bolj olajšano povedala Regina Labritz, ki svojo pedagoško prakso opravlja prav na monoštrski gimnaziji. Učenje slovenščine priporoča vsem dijakom ustanove. »Izbira slovenskega jezika na naši gimnaziji je priložnost za obogatitev in razvoj na več ravneh. Dijaki s slovenskimi koreninami imajo možnost za povezovanje in krepitev narodnostne identitete, drugim dijakom pa omogočamo pridobivanje dragocenih veščin oziroma spoznavanje jezika in kulture, ki jim odpirata vrata v drugačen svet,« je za konec dejala absolutka slovenskega jezika, ki se je strinjala z drugimi organizatorji, da prihodnje leto spet poskusijo prirediti Slovenski dan. Ceniti je treba namreč, da gimnazija z odprtimi rokami sprejema slovenske organizacije in tako prispeva h kakovostnemu sobivanju v pokrajini.

-dm-

Foto Silva Eöry in nvn

Vinko Lukač iz Bakovec - 2. tau

Varoša je varaš dühov

Kak smo že v naši novinaj napisali, držina Lukač iz Bakovec rada vandriva po svejti. Lani so Vinko, njegova žena Jožica in oba sina, 24-letni Luka, študent računalništva, pa 21-letni Tine, študent dramaturgije na Akademiji za gledališče, radio in televizijo v Ljubljani, vküper šli v Iran. Gda pa so se začnili njihova vandrivanja po svejti?

»Tak kak skor vse drüge, je tüdi naša držina na dopust vleti rada šla na mordje. Te pa sva se gnauk z ženo pogučavala, če nej bi mi tau malo vöminili, ka ne bi samo dva kedna tam na mordji geli pa pili in se sunčili, liki bi šli nekam, gé bi ške kaj vidli. Gda sta sina mela sedem pa št-

je meu v Parizi enoga pajdaša, s sterim sta vküper študerala, pa nam je te té dau glas, ka gé

Na prvo vekše potovanje so Lukačovi šli v Pariz.

v francuškem glavnem varaši en Slovenski dom, v sterom smo te mi tüdi en keden živeli. Nej nam je trbelo nika plačati, pravli so nam samo, ka aj naj darüvlemo za cerkev, kelko pač leko.«

Z autonon so šli tüdi v Maroko.

ri lejta smo se spakivali v auto in smo se odpelali v Pariz,« je prva raztolmačo Vinko Lukač in cujdau, ka so meli srečo, ka jim je pomago pajdaš, »pater Marko, steri je po smrti našoga župnika Poredosa prišo v Bakovce za duhovnika. In ge sam njemi pravo, kama bi mi radi šli, samo ka se bojimo, ka je preveč dragi tam žitek. On pa

Po Parizi je biu na redi Berlin, po tistom pa vsi vekši evrop-ski varaši. In tak so te v cajti letnih počitnic furt nekam šli kak držina z autonon, sledkar tüdi v Azerbejdžan, Gruzijo, Armenijo, Rusijo, Belorusijo, Moldavijo in lani te ške, o tom smo v naši novinaj že pisali, v Iran. Od 52. rosagov, stere so do zdaj obiskali, so v 47. bili z

autonom.

»Morem povedati, ka se mi na vandrivanje dobro pripravimo. Tau je v glavnem ženino delo. Trbej napraviti plan, ka škeš vse videti. Dva mejseca prva kak demo na paut, ona začne ob pomauči interneta plane-rati. In tak si mi že na začetki dolaučimo paut, po steroy mo šli. Vmejs te tau kaj vöminimo, če nam domanji lidge dajo tanače, ka aj naj si ške drügoga poglednemo,« raztolmači sogovornik in povej, ka so z autonon šli tüdi v Afriko, in tau v Maroko: »Prva smo mogli priti vse do Gibraltara in smo se te s trajektom (komp) odpelali prejk mordja. Na 2400 kilometrov dugi pauti smo se večkrat stavili, v Avignoni v Franciji pa ške na par mestaj v Španiji in na Portugalskom. V Marokoji je bilau trnok lepau. Tau je en takši barviti rosag, tak kulturno kak ovak. Na severi je dosta zelenoga, tak ka tam dosta vsega pripauvajo, na jugi pa je dosta peska, tüdi na poštijaj.« Zadnje malo dukše potovanje je bilau letos s fligarom, in tau na Ciper, kama sta z ženo šla konec mejseca februara. Tam sta preživela dva kedna in sta dosta vsega vidla. Znamo, ka je té rosag zanimivi tüdi zavolo toga, ka je od leta 1974 raztalani na dva tala, južni Ciper je v Evropski uniji in uradni jezik je grščina, Severni Ciper pa priznava samo Turčija in je uradni jezik turščina. Tü sta gorziskala tüdi varaš Fama-gusta, steri je biu vse do 1974 svetovno znani turistični kraj, zdaj pa je mesto dühov: »Gda tak od daleč gledaš, ške furt misliš, ka tü živajo lidge. Samo gda bliže prideš, vidiš, ka v zidina naj nega oken pa dveri in je vse izraupano. Je pa bilau tau zanimivo videti in si predstavlati, kak je bilau tü fajn, gda je tü ške bilau življenje.« Famagusto

oziroma njeno predmestje Varoša si leko turisti poglednejo komaj zadnja štiri leta: »Pogled na 50 let zapuščene rame, baute, krčme in hotele je trnok žalosten. Pred vhomom si leko v arendo vzemeš piciklin ali skiro. Daubila sva dva piciklina v bole božnom stanji, ali bilau je baukše kak nika. Vozila sva

dosta nauvih hotelov in drüghih zidin.« Ciper vala za rosag, steri ma od 365 dni 300 sunčevih dni. Neka dežja jiva je zgrabilo, samo furt je samo par minut dež šau pa je že posijalo sunce. Pozimi je glij fajn vreme, ka leko vandrivaš naokauli, vej pa je vleti preveč vrauč. In tak sta si dosta vsega pogledno-

Vinko Lukač rad vandriva po svei.

se po zapuščenij vilicaj in se čemerila nad nauro politiko.« Z autonon, steroga sta vzela v arendo, sta bila tak na grškom kak turškom tali otoka: »Priletela sva v grški tau in zavarova-

la, med drüghim tüdi polotok Cape Greco, gé majo najlepše peščene plaže. »Zadnja postaja je biu naravni skalnati maust ali Most ljubezni, brez steroga obisk Cipra ne more miniti,« je

Ciper je otok, steri je rastalani na dva tala, grški pa turški.

nje za auto je valalo samo tam. Gda sva šla prejk granice, sva mogla auto dodatno zavarovati. Ovak pa sva nej mela nikši problemov. Tüdi kakše vekše razlike med obema taloma otoka sva nej v pamet vzela. Turški tau se je v zadnji lejtaj fejt razviu, napravili so tüdi

na konci ške cujdau Vinko Lukač, steri ma že neka planov, kama naj bi jiva z ženov Jožico odpelala paut eto leto. Leko ka de tau Merika, leko pa kaj drügoga.

Silva Eöry
Kejpi osební arhiv
Vinka Lukača

PREKMURJE

Odpadno je uporabno

Odpadno je uporabno. Pod tem naslovom je soboška firma Saubermacher - Komunala razpisala natečaj, v sterom so mlade letos pozvali, ka aj naj napravijo družabne igre iz odpadnih materialov. S tem natečajom, steroga so pripravili že enajstič, spodbujajo mlade k tomi, ka se za izdelke, stere več ne nūcajo, najde nauvi žitek, s tem pa prispevajo tūdi k tomi, ka se ohranijo naravni viri. Izdelki so bili raztalani v pet kategorij, opremljeni pa samo s šiframi in ocenjeni s štirih vidikov: izvirnost, uporabnost, stopnja ponovnoga nūca in zahtevnost izdelave. Mladi iz 21 vzgojno-izobraževalnih zavodov so napravili 33 družabnih iger. V kategoriji Vrtec je gvinila igra Korenček, ster o so ustvarili deca iz soboškoga vrtca, enota Ringa raja. V kategoriji osnovnošolcov, steri odijo v prve tri razrede, si je največ točk prislūžila družabna igra Igraj se z mano, izdelek učencov Osnovne šole Kuzma. V kategoriji OŠ II. Triada (4-6. razred) se je komisiji najbolje povidla igra Kamenčki v Muro, ster o so napravili šaulari osnovne šaule Bakovci, podružnice Dokležovje. V kategoriji osnovnih šol III. triada (6-9. razred) je največ točk dobila igra Štrnckanje na gol šalovske osnovne šaule. V zadnji kategoriji, srednjih šaul, pa si je največ točk prislūžila igra Zazibaj se v Evropsko unijo, ster o so napravile dijakinje Srednje poklicne in tehniške šole Murska Sobota, smer Technik oblikovanja. Šaulari in njihovi mentorji so pa pokazali, ka majo veliko domišljijo in ka se da s skupinskim delom dosta zanimivoga napraviti. Zmagovalcom v posameznih kategorijah so priznanja in nagrade prekdali 22. aprila, ob Dnevi Zemlje, v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. V avli knjižnice so vse družabne igre do 11. majaša tūdi razstavljene.

Silva Eöry

Tekmovanje učencev iz slovenščine in spoznavanja slovenstva

OPAZITI JE VELIK NAPREDEK

Ustni del letošnjega tekmovanja za porabske učence iz predmetov slovenski jezik in spoznavanje slovenstva je potekal 26. aprila v Slovenskem domu v Monoštru. Pisni del, teste iz obeh predmetov, so

učenci napisali na lastnih šolah. Tekmovanje vsako leto organizira Center za narodnostno šolstvo Zavoda za šolstvo Madžarske, vodi ga Porabka Agi Kállay, ki je tokrat pozdravila – za porabske razmere – lepo število učencev 7. in 8. razredov iz vseh treh ustanov, na katerih poteka dvojezični pouk ali pouk slovenskega jezika.

Učenci so odgovarjali pred komisijo, v kateri so sodelovale

višja svetovalka za porabsko šolstvo Valentina Novak, ravnateljici obeh dvojezičnih šol, Ildiko Dončec Treiber in Agica Holec, v njeno delo pa sem se vključila tudi avtorica tega zapisa.

Pri predmetu slovenski jezik nas je – ob tem, kako so se otroci pripravili iz danih tem – zanimalo predvsem, koliko so večji v slovenskem jeziku, kako sodelujejo v prostem pogovoru in ali se odzivajo na vprašanja. Z veseljem smo ugotavljale, da učenci (Vanda Krajcar, Dávid Kertész, Liliána Kiss in Levente Dorogi) ne le da so bili dobro pripravljeni, temveč so se sproščeno pogovarjali z nami o marsičem, kar

nas je utrdilo v prepričanju, kako pomembno vlogo imajo njihovi učitelji mentorji pri tem, da dobi otrok pravilen odnos do jezika.

Pri predmetu spoznavanje slovenstva so učenci (Dávid Kertész, Denis Wachter, Vanda Krajcar, Barbara Šömenek, Sandra Dončec in Melisa Šaš) ob pomoči učiteljev mentor-

bolje pripravljeni kot prejšnja leta, tako jezikovno kot predmetno znanje je bilo na precej višji ravni.

Na koncu tekmovanja so vsi prejeli diplome, tisti, ki so zasedli prvo, drugo in tretje mesto, bodo nagrade dobili v Budimpešti na skupni proslavi, ki jo bo Center za narodnostno šolstvo organiziral junija

jev pripravili računalniško prezentacijo dane teme, med njimi so bili porabske vrednote, porabski ljudski običaji, ohranjanje ljudske kulture itn. Videli smo zelo zanimive predstavitve, nekateri učenci so vključili tudi lastne starše ali sovaščane. Komisija je ugotovila, da so bili učenci veliko

za učence vseh narodnostih na Madžarskem. Čestitamo vsem učencem in njihovim mentorjem, mentoricam, Beati Bajzek, Agici Holec, Regini Labric in Laciju Domjanu. Nagrajence vam bomo predstavili po podelitvi nagrad v Budimpešti.

M. Sukič

Uspešna mednarodna konferenca o avtonomiji šole za trajnostno sobivanje

19. in 20. aprila 2024 je Osnovna šola Franceta Prešerna Črenšovci gostila 15. mednarodno strokovno konferenco z naslovom Avtonomija šole pri razvijanju trajnostnega odnosa do narave in (so)ljudi. Konferenca je predstavila ključno vlogo vzgoje in izobraževanja pri oblikovanju trajnostnega razvoja ter spodbujala inovativne pedagoške pristope za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja.

Med udeleženci je bila tudi ravnateljica Dvojezične osnovne šole Števanovci Agica Holec, ki je aktivno sodelovala s prispevkom o ohranjanju šeg na dvojezični šoli. Njen

prispevek je bil izjemno pomemben. Z njim je prispevala k predstavitvi zamejske porabske šolske skupnosti ter navezovanju stikov s slovenskimi šolami.

Ravnateljicini načini dela, ki so se izkazali za izjemno zgovorne, so bili izpostavljeni kot primer dobre prakse. Njen prispevek je bil pomemben za povezovanje mednarodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja ter za promocijo trajnostnega razvoja v šolskem okolju.

Dogodka se je udeležila tudi svetovalka za porabsko šolstvo Valentina Novak.

Uredništvo

Strokovna ekskurzija tržaškega liceja Slomšek v Prekmurje in Porabje

Profesorici Makri Milič in Sonja Gregori, izkušeni pedagoginji na liceju Antona Martina Slomška v Trstu, sta se odločili za tri-dnevno strokovno ekskurzijo v Prekmurje in Porabje.

Glavni namen ekskurzije je bila hospitacija na dvojezičnih osnovnih šolah, pri čemer so dijaki obiskali tako slovensko kot madžarsko šolo.

Obisk v Slovenskem domu v Monoštru

18. aprila so obiskali Porabje. Zjutraj jih je na Gornjem Seniku pričakala svetovalka za porabsko šolstvo Valentina Novak. Po skupinah so si ogledali Dvojezično osnovno šolo (DOŠ) Jožefa Košiča in vrtec na Gornjem Seniku. V vrtcu so najmlajši skupaj z vzgojiteljicami pripravili zelo prisrčen in lep program. Toplo jih je pozdravila tudi ravnateljica šole Ildiko Dončec Treiber. Dijaki

Dijake je nagovorila tudi generalna konzulka Dubravka Šekoranja.

so pot nadaljevali z ogledom Monoštra. Po mestu jih je vodila glavna urednica časopisa Porabje Nikoletta Vajda. Po kosilu je dijake in profesorje nagovorila slovenska generalna konzulka v Monoštru Dubravka Šekoranja. Dijaki so se seznanili s šolskim sistemom v pokrajini ter se srečali z različnimi kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami. Po kosilu so dijake liceja čakali učenci osnovne šole in gimnazije sv. Gotarda. Z učiteljico slovenskega jezika Regino Labritz so pripravili program in predstavili gimnazijo. Dijaki so složno, barvito in klepetavo sklenili druženje. Dijaki liceja so strokovno ekskurzijo nadaljevali z ogledom DOŠ Števanovci. Tam jih je sprejela ravnateljica šole Agica Holecz. Ekskurzijo so dijaki končali z ogledom graničarskega muzeja, ki ga je predstavila Marijana Sukič.

Vsem, ki ste poskrbeli, da je bila ekskurzija za dijake v Porabju nepozabna, se zahvaljujemo!

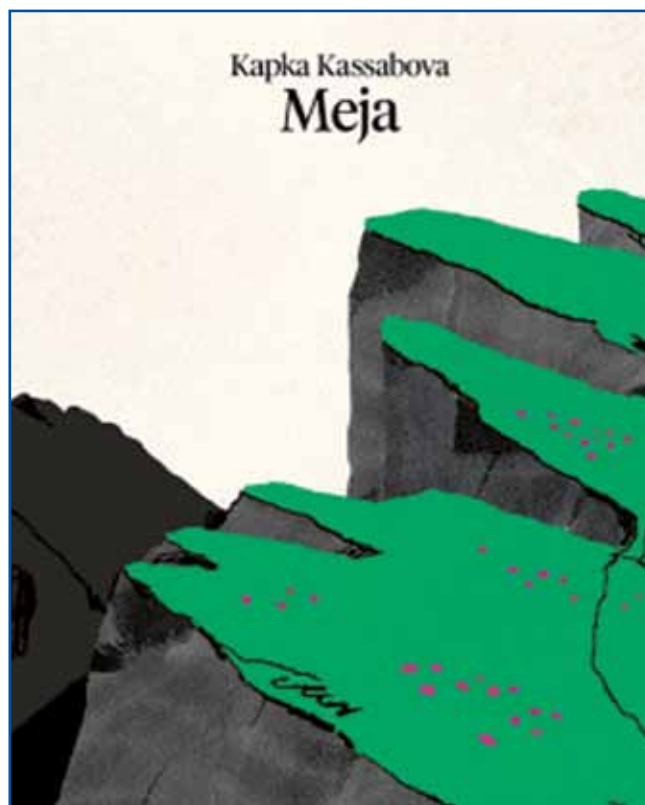
Dijaki liceja Antona Martina Slomška

Kapka Kassabova, Založba Beletrina, 2024

MEJA

Avtorica knjige Meja Kapka Kassabova (1973) je otroštvo preživela v Bolgariji, leta 1992 se je z družino preselila na Novo Zelandijo, nato pa leta 2005 na Škotsko. V svojih delih raziskuje odnose med kraji in ljudmi, geopolitična obrobja, stičišča in križišča kultur,

ničnim in intuitivnim, med zavednim in nezavednim. Njeni vodniki na potovanju v prostoru in času so tisti, ki se od nekdanj giblejo med omejenimi svetovi: tihotapci, lovci na zaklade, gozdni čuvaji, prebivalci izginjajočih vasi, begunci. Zanima jo namreč,

najpogostejše na Balkanu. Bolgarsko-turško-grško obmejno območje je eno najbolj nepoznanih in redko raziskanih delov Evrope. Divja narava v sebi nosi spomine na burno zgodovino teh krajev, od rimskih časov, ko je bil v te kraje izgnan Ovidij, pa vse do razpada turškega imperija, hladne vojne in danes, ko po gozdovih Strandže poti iščejo begunci, ki, tako kot mnogi pred njimi na drugi strani meja, iščejo boljši jutri. Obrobje Evrope, prepredeno s starimi rimskimi cestami, še vedno priča o preteklih obdobjih; v prepadnih gozdovih se skrivajo tračanska grobišča, v hribih samostani, na gozdnih jasah pa častilci ognja.

Avtorica se v knjigi ne giblje le na meji med svetovi, med celinami in političnimi sistemi, temveč, izhajajoč iz prostora, raziskuje tudi meje med res-

kaj imajo o meji povedati tisti, ki jo naseljujejo, izkaže pa se, da obrobje s svojimi zgodbami veliko pove tudi o tistem, kar se šteje za center.

Knjiga nas popelje v čudoviti svet narave na obmejnem območju, hkrati pa nam na razumljiv način prikaže zgodovino teh krajev in način življenja v vaseh, ki izginjajo. Knjiga Meja je izšla v sklopu festivala Fabula – festival literature sveta, ki je najodmevnejši literarni festival v Sloveniji in eden pomembnejših v širši regiji. Poteka že od leta 2003.

V letošnjem letu festival pod drobnogled jemlje tematiko človeške identitete in njeno oblikovanje naše zaznave, izkušnje in interakcije v sodobnem, a raznolikem svetu.

*Pripravila Jana Balažic,
Pokrajinska in študijska
Murska Sobota*

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Vasszécseny-Rum: naj kolesarska paut leta 2024?

Kak vsakšno leto zdaj to leko glasujemo na »naj kolesarsko paut«. Kak vsigdar zdaj se to lüstvo odlauči od tauga, stera paut za picikline bo zmagala. Do 24. aprila smo leko svoj glas dali na tisto kolesarsko paut, stera se nam najbola vidi. Kak se je dotejgamau to dobro vidlo, nej gvüšno, ka prebivalci županije na svojo županijsko paut dajo glas, bola na tisto, stera se je njim najbola vidla. Depa tau samo za tiste vala, steri se vozijo s piciklini, steri nej, tisti rejsan zvekšoga na svojo županijo glasujejo.

Po 24. aprili se strokovna žirija odlauči za tisti 11 kolesarski poti, na stere leko znauva glasuje. Dobro vejmo, ka vse kolesarske poti, ka ji mamu na Vo-grskom, ne moremo zopojdti te čas, zato se naredi eden album, gde leko poglednemo slike od tej 11 poti. Tista paut baude naj kolesarska paut za leto 2024, stera de se največkrat všečkala. Sledkar se od te naj poti en film naredi pa ena tabla, na steroj de pisalo, ka Naj kolesarska paut leta 2024. Lani je kolesarska paut Wenckheim dobila tau priznanje, stera kaulak varaša Békéscsaba naredi en kraug. V Železni županiji so se s kolesarko potjauv Vasszécseny-Rum glasili na tekmovanje Naj kolesarska paut. Dotejgamau tak vögleda, ka dobro stojimo, zato ka smo med prvimi trejmi, stera so največ glasov dobile.

Cilj razpisa je, aj kak največ kolesarski poti, lejpi pokrajini pa cejli rosag leko spoznamo. Najbola pa še vejn tau, aj kak največ lüstva sede na biciklin, aj uživa v tom, kak dobro je vanej v naravi na dobrom lufti se voziti.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Srečanje petih predsednikov

Na povabilo predsednice države Nataše Pirc Musar so bili minuli teden na obisku v Sloveniji predsedniki vseh štirih sosednjih držav. Sešli so se v okviru praznovanj 20. obletnice članstva Slovenije v Evropski uniji (EU). Pirc Musarjeva je po srečanju povedala, da se je zahvalila sosednjim državam za pomoč po avgustovskih poplavih. Vlade vseh držav, tudi slovensko, je pozvala, naj odpravijo nadzore na meji: »Schengenski režim je namreč ena velikih pridobitev EU in odprte meje so v regiji, ki je poznala zidove, ena največjih prednosti.« Predsednica republike je med strateškimi izzivi poudarila, da se EU spopada z veliko geopolitičnimi in strukturnimi izzivi, »na mejah Evrope divja vojna v Ukrajini, zapleta se v odnosih med Izraelom in Iranom, nemočno gledamo hudo humanitarno in človeško krizo v Gazi, pa tudi v Sudanu«. Napovedala je, da si bo Slovenija kot članica varnostnega sveta še naprej neutrudno prizadevala iskati poti k trajnemu in pravičnemu miru, tako v Ukrajini kot za zaščito civilistov v Gazi in drugje po svetu. Italijanski predsednik Sergio Mattarella je poudaril, da je EU skupnost vrednot in ne samo okvir za gospodarsko sodelovanje ter dodal, da je bila pridružitev Slovenije Uniji pomembna tudi za Italijo, saj gre za sosednji državi. Avstrijski predsednik Alexander van der Bellen je spomnil, da so nekateri pred 20 leti govorili, da se širitev EU ne bo obnesla, danes pa vemo, da to ni res. Hrvaški predsednik Zoran Milanović se je prav tako zavzel za odprtje schengenskih mej in prav tako podprl širjenje EU na Zahodni Balkan. Madžarski predsednik Tamás Sulyok pa je bil zaskrbljen zaradi dogajanj v mednarodnem prostoru. Poudaril je, da podpirajo ukrajinsko suverenost in samostojnost. Sulyok je še povedal, da podpira širitev EU, saj da je moč Evrope v dialogu.

Pod Srebrnim brejgom ...

... padarge pa birauvi eške itak štrajkajo. Depa nemo zdaj od toga pripovedjali, ka uni škejo pa ka se njim ne vidi. Té dneve je vöprišlo, kak uni vejo delati. Leta 2013 so na Univerzitetnom kliničnom centri (UKC) v Ljubljani možakari, po

Tak je Areh na Pohorju vöglede, gda se je prbüdo. Zdaj se že na njem smuča, zima je nazaj prišla.

domače mo prajli, dajca operejrali. Steri ga je operejro, se je nej procedure držo, možakar je brezi nji ostano. Ja, UKC je za krivoga biu razglašeni. Zdaj 34 lejta star betežnik je 11 lejt na svojo pravico čako. Kak vöglede, za té velki kvar na svojom tejl kaulak pau milijauna evronov dobi. Depa psihično je vcejlak vničeni, na terapije oidi, cejl čas se vračiti mora. Ja, 11 lejt je lidam v črni kaputaj trbelo, ka so lidi v bejlom köpenjegi za krive razglasili. Uni pa štrajkajo! Leko, ka že 11 lejt tau delajo, ka njim je tak dugo časa trbelo. Gvüşno pa je, ka pejnezi srmaki nedo pa ne morejo pomočiti. Pejnez nigdar zdravdje ne povrne pa aj birauvi štrajkajo ali nej. Padarge pri svojom štrajki nika od toga ne gučijo, kelkokrat so kaj naaupek naprajli. Že smo neka lejt nazaj pisali, ka v špitali Celje so žlati nutzglasili, ka od nji dejdek je premijno. Un pa je eške kak živi biu. V Maribori je pojbič premijno, padarge so znauva nej svoje delo obredili, kak trbej. Stariške so se dugo taužili, ka se je resnica pokazala. Depa, pejnezi njim sina ne morejo nazaj dati. Eške dosta bi se žalosni pripovejsti leko najšlo, v steri so padarge ali cejl ekipe grdau naaupek delali. Nikak ovak se na birovijaj ne godi. Istina preveč pomalek na sveklino pride. Zmejs kaj staro grata, več nikoga osuaditi ne morejo. Nisterni velke pejneze nazaj dobijo, ka je biroviija naaupek delala. Eške bi leko tadale po tej vonječi lüknjaj kopali, depa, aj za naše drauvno pisanje tau zavole bau.

Vsem poznano Pohorje je za sezono 2023/24 s smučanjem zgotovilo. Vse je tak vögleдалo. Zmejšano vrejme, je iz plus 30 na minus 5 spadnolo, pa eške snej je spadno.

Vrejme zagnauk več nede norosti delalo, meteorologi pravijo. Zemlja je napita, sunce pauv vö iz nje »vleče«. S tejm pa travo tö, stera pa že velke nevole dela. Najbole stari ne paunijo, ka bi jo kaulak ramov mejseca marca mogli kositi. Pavri pa toga nej, ka prvo krmo so že aprila na sunci obračali.

Naš Srebrni brejg kuman čaka, ka po tom deždji de se vö iz zemle pariti začnilo. Gda se takše na njem godi, gvüşno do gobe rasle. Za gobami pa na njega lidge pridejo. Že dugo niške nej po nje oido. Un zato trno rad svoj mer ma, depa, zmejs njemi dobro dene, če leko koga sreča. Samo, aj nede perauven!

Miki Roš

IZ NAŠE KÜNJE: ČOKOLADNO-JAGODNE SENJE

No, pa je prišla sptrollejt. Z njau pa cajt, gda de venej či duže bole vrauč, mi pa srečni, gda nam nede trbelo v künji vužigati pečice. Vseeno de se nam pa gda zalüštalo kaj sladkoga, zatau je dobro meti na rezervi recepte za peciva, štera so brž napravljena, pa jih nej trbej pečti. In zatau si za vrauč dneve dajte fkraj tüdi recept za čokoladno-jagodne senje. Čokolada pa jagode so odlična kombinacija, če se pa znajdejo vküper še s smetano (tejszínhab), pa dobite rejsan odlično sladico. Če jagod nete meli, lejko ponücate tüdi maline, borovnice, črešnje, nika pa nede naaupek, če vzemete kakšno konzervo breskev ali pa višnje iz kompota. Ges sam tau pecivo delala v kvadratnom pleji velikosti 30 x 30 cm, šteromi se obaud kraj vzeme, ka se pogače ležej rejžejo. Pecivo je takšo, ka iz njega lejko napravite tüdi torto ali pa sladico napravite v kupice, samo te pač kekse nadrobite.

Za tau pecivo te nücali:

- 400 g puter keksov (Petit Beurre, Lebniz ali kakše drüge)
- 2 dcl čokoladnoga mlejka
(ges sam ga küpila v bauti v tetrapaki)
- 700 ml sladke smetane za stejpanje
- 250 g mascarponeja
- 500 g jagod
- 3 vanili cukre
- 5 žlic cukra
- polovico vrečke želatine fix

Za preliv:

- 500 ml sladke smetane za stejpanje
- 200 g črne čokolade za küjanje

Najprle napravite kremo. Zmiksate smetano s cukrom, dodate mascarpone, želatino pa na male kockice narejzane jagode. Naslednji stopaj je, ka kekse brž namočite v čokoladno mlejko, pa eno plast keksov skladete v plej. Na kekse razmažete polovico kreme, te pali pride plast (réteg) keksov, na tau plast pa druga polovica kreme, končate pa še z eno plastjo namočenih keksov. Tak pripravljeno pecivo date v hladilnik, ka se fajn hladi, v tom časi pa pripravite še preliv (öntet). V posaudu vlijete sladko smetano pa v njau date kocke čokolade. Na malom ognji tau pomali segrejevlete, dokeč ne zavre. Preliv oladite tak, ka ga tü pa tam zmejšate z žlico pa gda je mlačen, z njim prelijete pecivo. Pecivo morete meti v hladilniki minimalno 5-6 vör, še baukše pa cejl nauč, ka se vse fajn poveže pa čokoladni preliv strdi.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

Slovenska bakla zavila k Porabcem

Slovenska olimpijska bakla je v petek, 26. aprila, obiskala Porabje. Gostovala je pri slovenski narodni skupnosti na dogodku, ki ga je priredila Zveza Slovencev na Madžarskem v sodelovanju z Olimpijskim komitejem Slovenije – Združenjem športnih zvez. Baklo je na mejnem prehodu Martinje – Gornji Senik ob 12. uri

pričakala porabska delegacija in potem so štafetno tekli do Števanovcev. Osrednjo dogajanje je potekalo na športnem igrišču dvojezične osnovne šole v Števanovcih. V projekt so se vključili otroci, mladi športniki in lokalni športni navdušenci kot nosilci plamenice, ki se je v Slovenijo vrnila na mejnem prehodu Andovci – Budinci.

(Podrobneje o tem v naslednji številki.)

TEKMOVANJE O EVROPSKI UNIJI

Ob 20. obletnici vstopa Madžarske in Slovenije v Evropsko unijo (EU) je 22. aprila potekalo tekmovanje, ki ga je organiziralo Evropsko teritorialno združenje Muraba za dijake gimnazije in osnovne šole Sv. Gotarda.

Ob jubilejni priložnosti so sodelujoči dijaki lahko primerjali svoje znanje o zgodovini EU ter pomembnih osebnostih in letnicah, povezanih z organizacijo. Ob koncu prijetnega dopoldneva so člani treh najuspešnejših ekip prejeli različne nagrade za odlične dosežke.

MURABA EZTS

Porabske litere

Zveza Slovencev na Madžarskem ter Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja razpisujeta nagradni literarni natečaj za pripadnike slovenske narodne skupnosti na Madžarskem
Porabske litere 2024.

Literarni natečaj je namenjen trem kategorijam prijaviteljev:

- I. kategorija: učenci osnovnih šol,
- II. kategorija: srednješolci in študentje,
- III. kategorija: odrasli.

Vabimo vse zainteresirane, da se udeležijo natečaja in pošljejo pesmi, prozna ali dramska besedila. Prispevki so tematsko neomejeni, prijavitelji so pri izbiri teme svobodni.

Za pesemska besedila velja, da prijavitelji pošljejo najmanj pet pesmi. Pri proznih besedilih bo žirija poleg klasičnih žanrov (črtica, kratka proza, novela, povest, roman) upoštevala tudi potopisno, reportažno in spominsko prozo, pri dramskih besedilih pa vse žanre.

Prispevki so lahko napisani v knjižni slovenščini ali v »domanjoj rejči« – porabščini.

O dobitnikih nagrad v vsaki kategoriji bo odločala tričlanska žirija, ki jo sestavljajo po dva predstavnika Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja ter predstavnik Zveze Slovencev na Madžarskem. Odločitev žirije je dokončna.

Nagrade znašajo:

- I. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- II. kategorija: prva nagrada 300 €, druga nagrada 200 €, tretja nagrada 100 €;
- III. kategorija: prva nagrada 500 €, druga nagrada 300 €, tretja nagrada 200 €.

V prvi kategoriji prejmejo nagrado v višini 200 € tudi mentorji nagrajenih učencev.

Prijavitelji naj svoje prispevke pošljejo v treh natisnjenih izvodih ali v elektronski obliki najpozneje do 30. septembra 2024 na naslov: Zveza Slovencev na Madžarskem, Gardonyijeva ulica 1, 9970 Monošter/Szentgotthárd oz. andreakovacs967gmail.com ali porabje@gmail.com s pripisom »Literarni natečaj Porabske litere«. Prispevki naj bodo opremljeni z imenom in priimkom ter naslovom prijavitelja. Prispevki osnovnošolcev naj vsebujejo še podatke o mentorju/ici. Tipkopisov ne vračamo, ampak bodo shranjeni v arhivu Zveze Slovencev na Madžarskem. Prijavitelji dovoljujejo objavo svojih prispevkov v časopisu Porabje in v Porabskem koledarju.

... DO MADŽARSKE

Novi neposredni polet na Kitajsko

Madžarski minister za zunanje zadeve in zunanjo trgovino Péter Szijjártó je po obisku Kitajske prejšnji teden, kjer se je udeležil zasedanja madžarsko-kitajske gospodarske mešane komisije, najavil, da bo od junija možnost neposrednega leta v še eno kitajsko mesto. S tem je število mest na Kitajskem, ki so z neposrednimi poleti dosegljivi iz Budimpešte, naraslo na sedem. V mesto Šendžen, ki je iz ribiškega mesteca postalo kitajska tehnološka metropola, bo let dvakrat tedensko. »Sodelovanje med Madžarsko in Kitajsko prinaša vzajemne prednosti za obe državi in je dokaz, da dela Evropska unija velike napake, ko vidi v Kitajski in v sodelovanju s Kitajsko nevarnost,« je izjavil madžarski zunanji minister in dodal: »Mi v tem sodelovanju ne vidimo niti nevarnosti niti tveganja, v njem vidimo priložnost.«

Ob evropskih tudi občinske volitve

9. junija bodo na Madžarskem evropske volitve, hkrati z njimi pa tudi občinske in manjšinske volitve. Na Madžarskem ima volilno pravico 7 milijonov 690 tisoč državljanov, ki se lahko udeležijo obojih volitev. Občinskih volitev se lahko udeležijo tudi državljani držav Evropske unije, ki imajo v naši državi naslov, teh je okoli 137 tisoč. Volilno pravico na občinskih volitvah ima tudi 35 tisoč ljudi, ki so si na Madžarskem pridobili status begunca. Teh več kot 170 tisoč ljudi – njim se ni treba niti registrirati v volilni register – lahko tudi kandidira za občinske svetnike ali župane, nimajo pa pravice sodelovati na manjšinskih volitvah. Državljeni drugih držav EU z naslovom na Madžarskem se lahko odločijo, da se evropskih volitev ne bodo udeležili v lastni državi, temveč pri nas, in bodo svoj glas dali na madžarske strankarske liste. Za to se morajo registrirati v madžarskem volilnem registru. Do zdaj se je v njem registriralo 3600 državljanov drugih članic EU.

EN MEJSEC V ŠIBENIKU

Dostakrat se pravi, ka prvin je nej bilau telko možnosta, ka bi se po svejti vozili pa vidli kaj, kak gnesden. Gnauk zato, ka nej bilau pejnaz, drügo pa tau, ka prilike tō nej bilau. Depa kak sem z Ildiko Dončec, po možej Treiber z Dolejnoga Senika pripovejdo, sem vido, ka je pelda na tau tō, če si se dobro včijo pa malo agilen biu, v dosta mejsta si leko prišo, dosta vse si leko vido pa spozno. Ildika je ovak iz Števanovec doma, leta 1967 se je naraudila v edno največšo števanovsko družino, v Broužino.

- Ildika, prajla bi mena par rejči od Broužine družine, sto so tau, gde živejo pa zaka je tak velka družina nastala?

»Broužina družina je od mojoga očo družina, zato je tak velka, ka dosta mlajšov je bilau. Njij je vsevkup dvanajset bilau, s tauga so trdje še mali bili, par mejsecov stari, gda so tapomrli.«

- Sto je tisti devet, steri so preživel, steri so gorazrasli?

»Oča je bejo najstarejši, potejm Reja, Iluš, Veronika, Margit so bile štiri dekle, Karči, Bela, Ernő pa Djauži, steri je v Kanadi bejo. Njega so tam vanej pokopali, depa v Števanovca tō ma križ postavljanoga nejdaleč kraj od velkoga križa. Bela je pek bejo v Budimpešti, Margit se je v Uri oženila, tau je nejdaleč kraj od Pešta, Veronika je v Somboteli, drügi so pa doma v vesi ostali.«

- Kelko nji še žive iz devet mlajšov?

»Zdaj že samo trdje, Karči, Iluš pa Veronika. Med devetimi mlajši je moj oča bejo najstarejši, depa itak je on, nej pa najmlajši, ostano doma pri kuči. Zato, ka on je nej emo silo, ka bi se ženo, vsigdar je po rosagi odo v zadruga delat. Tak ka dočas, ka se je on oženo, gda je 36 lejt star bejo, te so že drüdi vsi zdaumi odišli, tak je te on doma austo.«

- Oča je starejši bejo kak mati?

»Edenajset lejt je bejo starejši, gda je mojo mater vzejo. Mati je te že mejla enga sina od prvoga moža, depa on je mrau, gda je sin Laci še fejt mali bejo. Potejm je moj oča vzejo mojo mater pa te smo se mi trdje naraudili. Dja sem bejla najsterša,

Ildiko Dončec Treiber je ravnateljica Dvojezične osnovne šole Jožefa Košiča na Gorenjom Seniki.

dja sem se leta 1967 naraudila, potejm za tri lejta brat Čabi, pa za tri lejta pa sestra Erika. Moj oča je sir doma bejo, zato ka je konje emo pa foringaš bejo pa te še doma grōjnt delo. Mi mlaj-

Ildika je ojdla v števanovsko šaulo. Na kejpji stoji v zgornji vrsti (tretja s prave).

ši smo tak gorarasli, ka pri nas doma nej samo krave, konji so tō sir bili. Mati je delat odla v židano fabriko, oča na foringo ušo, na nas mljaše je pa baba skrb mejla. Dobro vej, gda so tau spitavali, ka oča gde dela, name kak malo deklčino je sir sram bilau, zato ka sem mogla

prajti, ka nikam ne odi, on je paver doma.«

- Gda si doma bila, ti si tū grünt delala?

»Pa vejš, ka sem pomagala, gda sem še mala bejla, dostakrat sem obade gonila kraj od konjov, če smo kaj vanej delali, gda je vrauč bilau. Mi smo v tejm gorarasli, ka mamō maro pa konje, sledkar se je s tejm že ništje nej spravlo, depa zdaj je tau že pa moda, samo telko, ka s tejm konji že ne delajo, bola samo za hobi je majo.«

- Tistoga ipa so mlajši menje časa meli, ka bi se učili, kak gnesden, gda drügoga dela zvün tauga skur ranč nejmajo.

»Delo je bilau doma, depa moji stariške so sir tau prajli, ka šaula pa včenje je prvo. Dja sem leko ušla kamakoli sem stejla, pa leko povejm, ka v dosta mejstaj sem odla po svejti prejk šaule. Bila sem v Zánki, Csillebércu, na Balatoni še v Leningrádi sem bila. Dja bi ovak nikam nej prišla, zato ka stariške so zavolo mare pa zavolo konjov nikam nej mogli, pa ranč prilike nej bilau. Tak ka za vse, kama sem leko ušla v rosagi pa zvün rosaga, se šte-

den sem leko domau ušla, depa tau tō istina, ka te čas sem dosta doma nej mogla pomagati. Zaranka s sedmim busom sem odišla pa te večer s šestim sem se domau pripelala. Tak ka te štiri lejta sem največ na avtobusni postaji bila. V gimnaziji smo slovenščino kak predmet nej meli, samo kak krožek.

Velka Broužina družina

Depa zato sem večkrat odla na kakšno tekmovanje, ka je Demokratična zveza južni Slovanov mejla največkrat v Budimpešti. Še zdaj dobro vej, ka gnauk je bilau tekmovanje v recitiranji, gde se dja Alojza Gradnika pesem recitirala. Če dobro vej, te sem prvo mesto dosegl, pa te kak nagrado se za tau dubila, ka en mejsec sem v Šibeniki bejla na počitnicaj. V gimnaziji sem ruščino tō fejt rada mejla, prejk šaule sem se v Leningrad (zdaj Sankt Peterburg) tō leko pelala, kama bi sama od sebe nikdar nej prišla. Kak sem že prajla, ruščino sem rada mejla, dosta sem štejla, najbola rusiške romane, pa te tak sem se odlaučila, ka na pedagoški fakulteti ruščino pa slovenščino bom študirala.«

- Kak tau, ka si se nej v Ljubljano glasila študirat, vejpa ti si rada langivala po svejti?

»Te je že tak bilau, ka v tretjem razredi sem se že spoznala z možaum pa velka lübezen je bejla, tak sem se te bola za Sombotel odlaučila. Gda sem diplomu v rokau dobila, te smo zdavanje meli, potejm sem se te na Dolejnji Senik spakirala.

Prvo službeno mesto sem na občini mejla kak direktor kulturnega dauma. Tau sem delala edno leto, te sem na porodniško odišla na pet lejt, zato, ka gda je vekši tri lejta star bejo, te se je menši sin naraudo. Mali sin je še nej dve leti star bejo, gda sem zvejdl, ka na seničko šaulo iščejo učiteljico. Srečo

sem mejla, ka tašča pa tast sta vzela, ka ta na maloga skrb mela, ovak bi nej mogla nikam nej, zato ka te so še dejte, prvin kak bi tri lejta staro bilau, v vrtec nej goravzeli. Etak sem te leta 1995 začnila delati, od Klare Fodor sem podedovala slovenščino pa lutkovno skupino, od Piroške Molnár pa knjižnico.«

- Dosta si se vozila, vse, ka leko, si se navčila v šauli, kak je pa bilau v künji, vejdl, si tjöjati pa peči, kak je bejo mauž zadovolen?

»Dobro pejtanje, gda smo mlajši bili, smo na njivi, v ogradi mogli pomagati, potejm sem v šaulo odla. Gda sem dja domau prišla, večerdjo so na sto pred mé djali. Gda sem študij končala, te sem se oženila, tak ka dosta prakse sem rejsan nej mejla. Tau sem srečo mejla, ka tašča mi je na pomauč prišla, ona mi je dosta pomagala pa dosta vse sem se leko od njé navčila.«

- Dobro tjöjaš?

»Ka aj povejm, če na nas pogledneš, zato leko vidiš, ka eden je nej tak nevauni.« *(Kejp na 1. strani: Mali vnukec Ildike)*

Karči Holec

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

V metropoli krajine Prlekija v Ljutomeri cerkev Janeza Krstnika stoji. Gnakoga patrauna cerkve majo, kak ga na Gorenjom Siniki srečamo. Cerkev, stero gnes leko vidi-

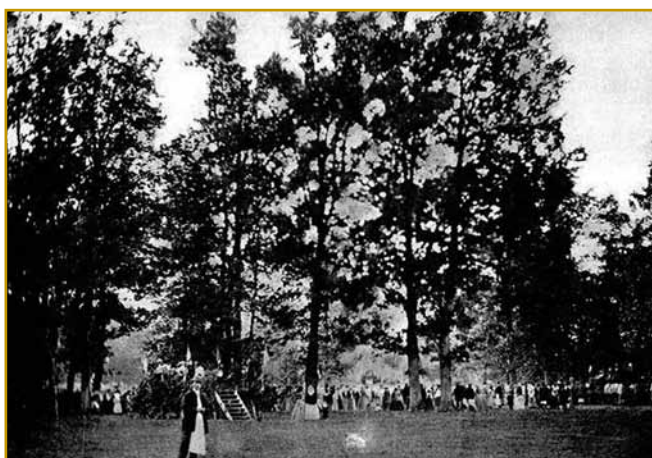
V tistem časi, gda je prva cerkev v Ljutomeri zozidana bila, so medvedi rejsan eške skur po cejloj Sloveniji živeli. Istina pa je tau tō, ka legenda o djagri pa medvedi ne živé samo v Ljutomeri. Če dobro paunite, eno skur gnako smo kakša dva meseca nazaj v Reziji na Talanskem srečali. Leko, ka na naši potaj od inda v gnešnji čas eške kakšo takšo najdemo.

mo, za menje staro vala, kak pa je tista prva iz leta 1328 bila. Zaprav, dokumenti iz tistoga leta od nje oprvin kaj več povejo. Gvüšno je že dosta prva na skur gnakom mesti stala, kak gnešnja stoji. Od tiste stare cerkve med lidami eške gnesden legenda živé. Tak pripovejst od človeka do

ga najbaukše zavado. Ranjeni medved je zbesno, na grofa je šau. Té se je v straji za svoje življenje nut spod korenje velkoga rasta potegno. Neje velkoga vüpanja emo, ka ga medved

raznok ne strga. Moliti je začno pa obečo, če živi ostane, na tom mesti cerkev da gorpostaviti. Medved je pomalek brezi mauči ostano, dosta krvi je vō iz rane zgūbo, zgino je. Grof je obečanje spuno, prva cerkev je zozidana bila.

Med mitologijo pa istino

Na tom mesti se je 9. avgusta leta 1868 7000 Slovincov iz vsej krajini vküper najšlo. V tistem časi je tau eške travnik držine Dragotina Huberja biu. Na pravom kraji tisti rasti se v nebo zdigavajo, stere so na kraji mitinga posadili.

človeka ide: Gnauk svejta je na Dolenjom gradi v Ljutomeri eden grof živo. Trno rad je na djajo ojdō. Tak se je enoga dneva na djaji z medvedom srečo. Lok je napno, depa, nej

Neka vcejlak drugoga nam dvej mitološki stvari pripovedata. V grbi varaša Ljutomer se srečata. Zaprav bijeta se, stero koga na nikoj deje. Bitje med dobrim pa lagvim je staro

od gda človek po materi zemli ojdī. Iz toga je grb vōprišo, steri leko eške kakšo propovejst ali legendo narodi.

Leko se gdasvejta rejsan kakši dokument najde pa grb Ljutomera več nede za tak »mladoga« valau. Mi si bole tisto točkar povejdano poglednimo, gda se lagvo pa dobro srečata. Konj z enim roglom ali samorog dobro v sebi nosi. Tista zelena grda stvar z rdečim gezikom vse lagvo na taum svejti stvauri. Tak se teva dva bojnata, steri svejt prejkvzeme. Kak vōgleda, tisti zmaj (sárkány) je dostakrat samoroga prejkľučō. Ljutomer vküper s Prlekijo je indasvejta na velke trpo. Reka Mura pa potok Ščavnica sta se na velke vejdlā prejk svoji brgāuv razlijati, velke povāudni so bile. Kak bi tau nej zavole bilau, so po njem na velke Törki bisneli. Od leta 1479 so eške štirikrat nut v varaš vdārili, si gemali, ka so leko nesli. Zvün toga je Ljutomer eške na velke goro. Ka od küge sploy ne gučimo, kelkokrat je črna smrt s svojo kosau vmarjala. Gda so Törki v krajino več ne ojdli, so kruci nauva nevaula gratali. Pomalek je že vse tak vōgledalo, ka samorog je s svojimi kopitami zmaja do kraja dojpoklačō. Mer je biu, voda je v koritaj ostanola. Zmaj je na pau mrtvi spau, ka bi se znauva na tace gorpostavo. Leta 1828 je Ljutomer znauva goro, več kak polonje ga je dojzgorelo. Tau se je v nesreči zgodilo, lončar je piskre žgau, ogen njemi je iz peči vōvüjšō. Zmaj je znauva na velke ogenj plüvo. Skrak vsega toga se je v Prlekiji pa v Ljutomeri neka nauvoga, velkoga čakalo, ka se narodi. Vejmo, kak je Monarhija iz Beča indasvejta delala. Leko je ranč zatoga volo krajina telko poštvānja vrejdni včeni lidi narodila.

Slovenske Atene

Tau, ka so Atene v staroj Grčiji bile, je po leti 1800 pa eške

po leti 1900 Prlekija bila. V Sloveniji nega tak male krajine, v steroj bi se telko velki Slovincov naraudilo. Zvekšoga možakarov, steri so se za domanjo rejč, kuturo na velke gorgemali. Skrak nji pa se eške kakšen političar najde,

Gda človek grb Ljutomera pogledne, bi leko povedo, ka za trno staroga vala. Depa, gnes se vej, ka za prvoga tisti iz leta 1647 vala. Pravijo pa, ka gvüšno dosta starejši gé.

steri je najbolje visko gorprišo. V šetanji od enoga do drugoga bi leko koga vōnjali, zatoga volo nut v eden miting poglednimo, steri je iz vsega toga vōprišo. Ta miting se Prvi slovenski tabor zové.

Kak bi nam usojeno bilau. Že smo skur s pisanjom zgotovili, kejz iz tistoga 9. avgusta 1868 se je najšō. Na Hubrovom travniku organizatori na lidi čakajo, bi fotografiji leko prajli.

Žau nikšne fotografije iz tistoga časa nemamo, leko spod kakšne stare streje gdasvejta kakša se najde. Vej se pa, sto vse je na Tabori gučo pa ka so lidge z njim škeli dosegnoti: v vsej službaj (birovija, občina, pošta) se mora slovenski

gučati. Steri ne vejo, pau leta časa majo, ka se navčijo gučati pa pisati. Cerkvena vlada mora slovenski gučati, ranč tak v njem predgati. V šaulaj se mlajši v domanjoj rejči morajo včiti. Slovenci aj se v Zedinjeno Slovenijo vküper zvežejo. Tau so najbolje naprej valaun rejči bile, stere je 7000 lüdi v en glas sprijalo, za svoje vzelo. Kelko je poznano, na té den sta v Ljutomeri dva možakara iz Porabja tō bila. Eden se je Dravec piso, za drugoga se ne vej, sto je biu.

Prvi je lidam domanji narodno-politični delavec Anton Klemenič neka rejči povedo. Za njim pisatel, političar pa fiškališ dr. Radoslav Razlag lidam vse dobro želo. Za tejma dvōma se je od programa tada le gučalo. Kak smo prajli, vse tau so lidge sprijali, roke so vüška zdignoli. Kelko včeni lüjdi se je tam najšlo, se rejsan na rejdki zgodi. Zvekšoga se njim gnes narodni buditelji pravi. S svojim znanjom so narod, svoje lidi gorbidili, aj kak Slovenci vküper držijo. Gvüšno pa, ka brezi zdrave ekonomije néde. Od toga je padar pa političar dr. Matija Prelog gučo. Ranč

Miki Roš

MINILO JE ŽE TRIDESET LET OD TRAGIČNE DIRKE V IMOLI

Ljubitelji hitrosti, hrupa in vonja po bencinu poganja tudi zavedanje o nevarnosti, saj je dirkanje povezano z vratolomnimi prehitevanji, trki, prevračanjem in frčanjem razbitin. Nesreče so sestavni del adrenalinskih športov, kakršen je tudi formula 1, ki pa je bila v preteklosti še veliko bolj nevarna kot danes. Svetovna prvenstva v tem paradnem motošportu so se začela leta 1950, v minulih 74 letih so življenja vzela 52 mladim športnikom. Prvi, ki je umrl na kakšnem svetovnem prvenstvu, je bil leta 1955 Američan Bill Vukovich na dirki v Indianapolisu.

Čeprav so bile mnoge nesreče spektakularne, se je marsikatera vendarle srečno razpletla. Morda najbolj nenavadna nezgoda se je zgodila leta 1955 na veliki nagradi (VN) Monaka, ko se je italijanski dirkač Alberto Ascari – zaverovan v svojo zmago – ob izhodu iz predora preveč sprostil, z lanco prebil ogrado in poletel v pristanišče. Uspelo mu je izplavati iz vozila in rešili so ga s čolnom.

Ena najbolj strašnih nesreč se je zgodila leta 1976 na Nürburgringu v Nemčiji – znanem kot zeleni pekel –, kjer kljub slabim vremenskim razmeram niso odpovedali dirke. V drugem krogu je Avstrijski Nikija Lauda odneslo s proge, ogenj je zajel njegovega ferrarija, v katerega je bil ukleščen. Dim mu je poškodovao pljuča, njegov obraz pa je bil trajno izmaščen z opeklinami. Zaradi zastrupitve krvi je padel v komo, a se je na splošno presenečenje čez nekaj tednov vrnil na stezo in se naprej boril za naslov.

Najbolj tragična dirka je bila zagotovo 1. maja 1994

– natanko pred tridesetimi leti – za VN San Marina. Prav vsak od treh dnevov se je končal dramatično. Med petkovim treningom se je v Imoli poškodovao Brazilc Rubens Barichello

Ayrton Senna (1960–1994) za mnoge navijače velja za najboljšega dirkača vseh časov. Še posebno se je odlikoval v vožnji po mokri stezi in neprekosljivih kvalifikacijskih krogih.

lo: dvignilo ga je v zrak, trčil je v ograjo iz gum in si zlomil nos. To pa je bilo le uvod v veliko hujše nadaljevanje. V sobotnih kvalifikacijah se je ubil avstrijski novinec Roland Ratzenberger, ki se je čelno zaletel v zid in umrl na kraju nesreče.

Dirka pa je prinesla tudi največjo žalost v zgodovini formule 1. Izredno nadarjeni brazilski dirkač Ayrton Senna je bil v šestem krogu zanesljivo v vodstvu in je želel še povečati svojo prednost. V zavoju Tamburello pa je njegov williams zdrsnil, dirkač ni več imel nadzora nad vozilom in je z veliko hitrostjo (214 km/h) trčil v betonski zid. Trikratni svetovni prvak Senna je zaradi izgube krvi umrl še isti večer pri 34 letih.

Ayrton Senna, rojen leta 1960 v Sao Paulu, je začel dirkati pri desetih letih, ko je dobil prvi gokart. Na prvi dirki v kartingu je nastopil pri trinajstih, pozneje v Južni Ameriki osvojil vse mogoče naslove, nikdar pa ni postal sve-

točni prvak v tej panogi. Na dirki formule 1 je prvič nastopil na VN Brazilije leta 1984, do prezgodnje smrti se jih je udeležil 161. Na prvem štartnem mestu je stal kar 65-krat, kar je

doslej uspelo preseči le Michaelu Schumacherju in Lewisu Hamiltonu. Zmagal je na 41 dirkah.

Senna je bil pogosto prehi-

poskušal pregovoriti, naj konča kariero. »Prenehaj in pojdiva raje loviti ribe,« mu je svetoval.

Senna ga ni poslušal, ker je preveč užival v dirkanju. Njegove vozniške sposobnosti – še zlasti v dežju – so bile senzacionalne. Znanci in prijatelji so ga imeli za neverjetno karizmatičnega, pametnega, ambicioznega in osredotočenega človeka. Svoji usodi pa ni mogel uiti. V zloglasnem zavoju Tamburello se je po trku odlomil del vzmetenja njegovega dirkalnika ter prebil okence Ayrtonove čelade in njegovo lobanjo. »Ko smo mu sneli čelado, sem takoj vedel, da ne bo preživel. Potem se je njegovo telo sprostilo. Nisem sicer veren, vendar lahko rečem, da je bil to trenutek, ko je duša zapustila njegovo telo,« se je spo-

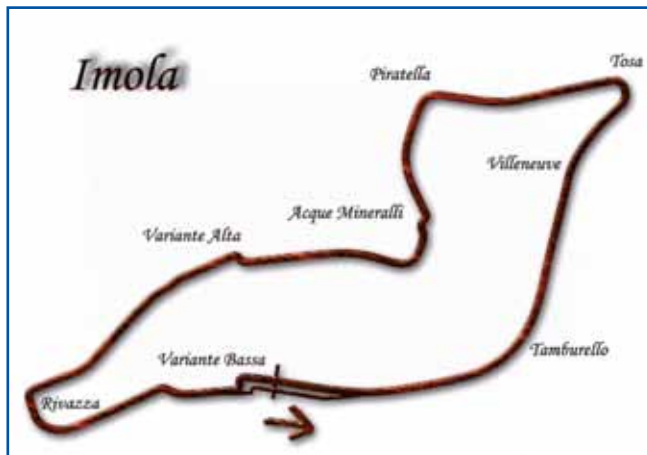
macherja, zmagovalca tiste nesrečne dirke. Zmage se sploh ni mogel veseliti, čeprav si je v tisti sezoni pridiral prvega od svojih rekordnih sedmih naslovov svetovnega prvaka. Sloviti konstruktor Adrian Newey se je moral zagovarjati pred sodiščem, saj se je Senna ubil v dirkalniku, za katerega je bil kot inženir odgovoren. Pozneje so ga oprostili vseh obtožb. Zakaj je Ayrton izgubil oblast nad vozilom, pa niso nikoli ugotovili.

V Braziliji so po Sennovi smrti razglasili tridnevno žalovanje, med njegovim pogrebom se je na ulicah Sao Paola zbralo več kot milijon ljudi. »Bilo je, kot da bi v grob nesli pravega kralja,« se je spominjal dirkač Gerhard Berger, ki je Sennovo krsto na zadnjih metrih nosil skupaj z dirkaškimi kolegi Prostom, Fittipaldijem in Barrichellom.

Lahko le ugibamo, koliko lovorik bi Ayrton Senna še osvojil, če se ne bi ponesrečil. Njegova smrt pa ni bila zaman. Krvavi konec tedna leta 1994 je pomenil prelomnico v dojemanju varnosti v formuli 1, kar dvajset zaporednih let ni bilo nove smrti. Zadnja nesreča s smrtnim izidom se je zgodila leta 2014 na Japonskem, kjer je ugasnilo življenje nadarjenega, 25 let starega francoskega voznika Julesa Bianchija.

V zadnjih desetletjih je varnost dirkačev na prvem mestu tudi v formuli 1, sistemi varovanja so že marsikomu rešili glavo. Dokaj svež spomin je še, ko se je novembra 2020 francoski dirkač Romain Grosjean čudežno, le z manjšimi opeklinami rešil iz gorečega dirkalnika. Še pred leti bi se njegovo življenje končalo med plameni...

-dm-

Dirkališče Imola v italijanski deželi Emilija - Romanja je bilo vedno ena najnevarnejših prog. Kritičen je bil ovinek Tamburello, v katerega je bilo mogoče zapeljati zelo hitro, njegova površina pa je bila neravna.

ter za tekmece, tako tudi tistega usodnega 1. maja v Imoli. Njegova takratna spremljevalka Adriane Galisteu je pozneje povedala, da je imel Senna slab občutek zaradi tragične nesreče Ratzenbergerja v kvalifikacijah. Vidno pretreseni Ayrton se je na kraju Avstrijčevega trčenja zjokal na ramenih slovitnega nevrokirurga Sida Watkinsa, ki je dirkača

minjal zdravnik Watkins. Čeprav so se reševalci in zdravstveno osebje trudili, da bi ga ohranili pri življenju, jim to ni uspelo. Poškodbe glave, ki jih je utrpel v nesreči, so bile prehude. Pozno popoldne so iz bolnišnice blizu Bologne sporočili, da šampiona iz Sao Paola ni več med živimi.

Tekmečeva smrt je prizadela tudi Michaela Schu-

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

				AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	SPOLNI NAGON PO FREUDU	IZDELOVALEC ŠIVANK	URJENJE, VADENJE, TRENING	PEVEC RAFAEL ZUPANČ	4. IN 13. ČRKA	IZGON IZ DOMOVINE, PREGNANSTVO	GLAVNO MESTO EGIPTA
				LJUBEK IZRAZ ZA LITER						9	
				GLEDAŠKA UMETNICA	6						
				SLEPILO, BLUF						SERGEJ ILJUŠIN POSODICA ZA POSIPANJE	
				IGRALEC McKELLEN				MLEČNI IZDELEK AMERIŠKA IGRALKA (SOFIA)			
POMOČ: IAN DAEWOO KALANU VERGARA	ZAKLJUČNI DEL SKOKA	JUŽNOAM. DOMAČA ŽIVAL Z VOLNATO DLAKO	ETILNI ALKOHOL, VINSKI CVET	LEK WOODY ALLEN	4					10	
JUŽNO-KOREJSKI AVTO	8						DEL OBLAČILA, VARŽET 14. ČRKA			GALEB	NAVIŠJI VZOR
OSREDNJI PREDMET V CERKVI						NAJVEČJE MESTO V PAKISTANU ČEVLIARSKO LEPILO		2			
WELLNESS CENTER		1		PITJE DO DNA				OBČUTEK POTREBE PO JEDI, LAKOTA, GOTOVINA			
PROPAD, STEČAJ			5	PO NJIH HODIMO		OBDELAVA PERILA Z LIKALNIKOM JOHN NASH		7			
NARAVA OKOLI NAS							TV VODITELJICA ŽNIDARŠIČ				3
NAŠA MISS LETA 2018 (LARA)							VOLKU PODOBNA ZVER IZ AZIJE IN AFRIKE				

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

V četrtek 9. majaša zrankoma v 6.47 si leko na televizijskem programu Duna TV poglednete na uvo oddajo Slovenski utrinkov. Če zamidite, bau oddaja na programu znauvič gnaki den zadvečerka v 13.25 na kanali Duna World.

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi: <https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

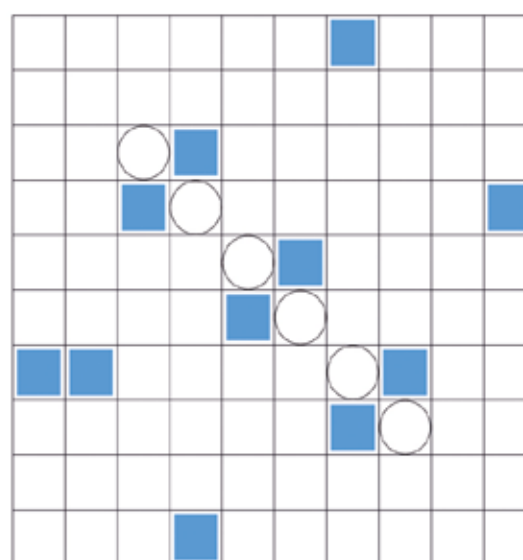
TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan: <https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

	3	1		7	4			
			9					
2	9	8			3	4		
8	4	2			1	9	6	
	1	6	5			2	8	3
		9	8			6	4	2
					2			
			4	6		3	9	

KOMBINACIJSKA KRIŽANKA

S kombiniranjem razvrstite spodnje besede v križanko, tako da se bo vse pravilno križalo in izšlo.

Ob pravilni rešitvi boste na označenih poljih dobili pomladanski pojav na sadnem drevju.

AG - AL - CA - CO - ICA - IKA - LEV - MAR - ROV - SAM - TIM - TIR - TRI - ARES - ASTA - ATOM - NOVA - JEREB - KLAUS - KORAB - RIMAR - RUTAR - ADONIS - ARARAT - AROMAT - GREGOR - OGRAJA - OPLAKA - REKTOR - RODINA - SITOST - TRINOM - ZASLON - ZEMONO - AKONTACIJA - PROLETAREC - RENOVACIJA

Vabilo Meghívó

Zveza Slovencev na Madžarskem vas vljudno vabi na odprtje
razstave Tatjane Mijatović z naslovom

Okamenki,

ki bo 7. maja 2024, ob 18. uri v Slovenskem domu v Monoštru.

Razstavo bo javnosti predstavil likovni kritik Mario Berdič.

A Magyarországi Szlovének Szövetsége szeretettel
meghívja Önt Tatjana Mijatović

Kövületek

című kiállításának megnyitójára, amelyre 2024. május 7-én,

kedden 18 órai kezdettel kerül sor a

Szlovének Házában Szentgotthárdon.

A kiállítást Mario Berdič művészeti kritikus mutatja be a közönségnek.

ZA MATERINSKI DAN

Materinski dan je mednarodno praznovanje, ko številne države po vsem svetu cel dan posvetijo praznovanju mater in materinstva. Datum tega praznovanja je v vsaki kulturi drugačen – na Madžarskem praznujemo materinski dan vsako leto prvo nedeljo v maju.

Kajetan Kovič: Materi

Daleč sva,
malo besed je med nama,
komaj poznaš moje duše obraz.
Težko, veš, reči besedo je, mama,
teže še reči besedo na glas.

Misel, ki ti jo pošiljaš za mano,
najde le ravne in gladke steze.
Težko ji je, če zadene ob rano,
ko se vsa plaha dotipa do me.

Mati, vsak mora po svoje živeti,
vsak mora sam prehoditi svoj pot.

Kar mu je dano, to mora sprejeti,
ne da bi vprašal, zakaj in od kod.

Morda ne veš, kak je včasih samotno,
morda ne veš, kak je včasih hudo,
morda ne veš, kak se včasih
odsotno duša smehlja, a ne misli na to.

Mati, sam bom vso pot prehodil.
Ne skrbi.

A vseeno – pridi tedaj,
kadar bo kdo moje srce pohodil.
Dvigni ga, toplo besedo mu daj.

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

V VRTCU USTVARJAMO

Spoznavamo drobne živali s knjigo Zajček Vili.

Čebelnice

Štorklja